

Jan Martel

PIJEV ŽIVOT

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Yann Martel

LIFE OF PI

Copyright © 2001 Yann Martel

*à mes parents et à mon frère**

Translation copyright © 2017 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

* Franc.: Mojim roditeljima i bratu. (Prim. prev.)

Beleška autora

OVA KNJIGA JE nastala zato što sam gladovao. Da objasnim. U proleće 1996, u Kanadi je objavljena moja druga knjiga, roman. Nije dobro prošla. Reakcije kritičara bile su ili mlake ili zbunjene. Čitaoci su je ignorisali. Uprkos mom velikom trudu da glumim klovna ili akrobatu na trapezu, medijski cirkus nimalo nije pomogao. Knjiga se nije prodavala. Knjige su stajale na policama knjižara kao deca koja čekaju u redu da igraju bejzbol ili fudbal, a moja je bila ono štrkljasto, trapavo dete koje niko neće da bira u svoj tim. Nestala je brzo i tiho.

Taj fijasko nije preterano uticao na mene. Već sam prešao na novu priču, roman čija je radnja smeštena u Portugaliju 1939. Samo, osećao sam nekakav nemir. I imao sam veoma malo novca.

Zato sam otputovao u Bombaj. To i nije toliko nelogičan postupak, ako shvatite tri stvari: da će boravak u Indiji vrlo brzo izlečiti svako živo biće od nekakvog nemira; da tamo može veoma dugo da se živi za malo novca; i da roman čija je

radnja smeštena u Portugaliju 1939. možda ima veoma malo veze sa Portugalijom 1939.

U Indiji sam bio i ranije, na severu, pet meseci. Tada sam na potkontinent došao potpuno nepripremljen. Zapravo, sva priprema se sastojala od jedne jedine reči. Kada sam ispričao svoje planove za put prijatelju koji je dobro poznao tu zemlju, on je kao uzgred rekao: „U Indiji govore smešan engleski. Vole reći kao što je zavrzlama.“ Prisetio sam se njegovih reči kada je avion počeo da se spušta ka Delhiju, tako da je reč zavrzlama bila moja jedina priprema za raskošno, bučno, funkcionalno ludilo Indije. Tu reč sam ponekad i koristio, i ako ćemo iskreno, dobro mi je poslužila. Blagajniku na železničkoj stanici rekao sam: „Nisam znao da je karta ovoliko skupa. Da nije ovo nekakva zavrzlama?“ On se osmehnuo i pevuckavo odgovorio: „Ne, gospodine! Nema ovde nikakve zavrzlamcije. Rekao sam vam tačnu cenu.“

Sada, pošto sam drugi put išao u Indiju, znao sam šta da očekujem i znao sam šta želim: smestiću se u nekom brdskom odmaralištu i pisaću roman. Video sam sebe kako sedim za stolom na velikoj verandi, okružen beleškama, sa šoljom vrelog čaja. Maglovita zelena brda pružaće se ispod mene a prodorni krici majmuna ispunjavaće mi uši. Vreme će biti baš kako treba, za tanak džemper ujutro i uveče, i nešto sa kratkim rukavima u podne. Tako opremljen, s perom u ruci, u potrazi za velikim istinama, pretočiću Portugaliju u prozu. Zar to nije suština pisanja, selektivno preobražavanje stvarnosti? Njeno gnječenje da se iscedi suština? Zašto bih morao da idem u Portugaliju?

Gospođa koja drži to mesto pričala bi mi priče o borbi za oslobođenje od Britanaca. Dogovarali bismo se šta ću sutradan da ručam i večeram. Pošto bih završio s pisanjem, išao bih u šetnju po zatalasanim bregovima i plantažama čaja.

Nažalost, roman se zagrcnuo, zakašljao i umro. To se desilo u Materanu, nedaleko od Bombaja, malom brdskom odmaralištu gde ima malo majmuna, ali nema plantaža čaja. To su muke osobene za pisce u pokušaju. Tema vam je dobra, dobre su i rečenice. Likovi su vam toliko puni života da im bukvalno trebaju krštenice. Zaplet koji ste razradili je veličanstven, razumljiv i napet. Pripremili ste materijal, prikupili ste činjenice – istorijske, društvene, klimatske, kulinarske – koje će vašoj priči podariti autentičnost. Dijalog samo vrca, iskri od napetosti. Opisi su prepuni kolorita, kontrasta i nezaboravnih detalja. Nema druge, priča će na kraju biti čudesna. Međutim, kada se sve sabere, ona zapravo nije ništa. Uprkos očiglednom, sjajnom potencijalu, dolazi trenutak kada shvatate da šapat u dubini misli koji vas je sve vreme mučio zapravo govori jednostavnu, groznu činjenicu: nema od ovoga ništa. Nedostaje neki element, ona iskra koja oživljava istinsku priču, bez obzira na to jesu li istorijske činjenice i jela tačni. Vaša priča je emocionalno mrtva, i to je suština problema. To otkriće je pomalo pogubno za dušu, verujte mi. Posle njega osećate bolnu glad.

Iz Materana sam slao poruke o svom neuspešnom romanu. Slao sam ih na fiktivne adrese u Sibiru, sa povratnom adresom, jednako fiktivnom, u Boliviji. Pošto bi službenik udario pečat i bacio paket u kutiju, seo sam, mračno raspoložen i obeshrabren. „Šta sada, Tolstoju? Kakve još genijalne ideje imaš u vezi sa svojim životom?“ pitao sam samog sebe.

Pa, i dalje sam imao nešto malo novca i još sam osećao nemir. Ustao sam i izašao iz pošte, da istražujem jug Indije.

Voleo bih da sam mogao da kažem: „ja sam doktor“ ljudima koji me pitaju čime se bavim, pošto u današnjem svetu doktori stvaraju magiju i čudesa. Međutim, siguran sam da bi naš autobus na sledećoj krivini doživeo saobraćajnu nesreću, i da bih morao da objašnjavam, dok su svi pogledi upereni u mene,

okružen ječanjem žrtava, da sam hteo da kažem doktor prava; a onda, na njihove molbe da im pomognem da tuže državu zbog udesa, morao bih da priznam da je to zapravo diploma filozofskog; zatim, na povike koji traže da čuju kakav bi smisao mogla da ima ta krvava tragedija, morao bih da priznam da sam Kjerkegora jedva i pipnuo; i tako dalje. Držao sam se skromne, otrcane istine.

Usput, tu i tamo, čuo bih odgovor: „Pisac? Nije valjda? Evo da čujete jednu priču.“ Priče su uglavnom bile tek puke anegdote, kratkog daha i bez mnogo života.

Stigao sam u grad Pondišeri, sićušnu samoupravnu teritoriju južno od Madrasa, na obali Tamil Nadua. Po broju stanovnika i veličini to je beznačajan deo Indije – u poređenju sa njim bi Ostrvo princa Edvarda bilo džinovsko u Kanadi – ali se razlikuje po istoriji. Jer Pondišeri je nekada bio prestonica onog izuzetno skromnog kolonijalnog carstva, Francuske Indije. Francuzi su želeli da se nadmeću sa Britancima, i te kako, ali se njihova imperija sastojala tek od nekoliko malih luka. Njih su držali gotovo trista godina. Iz Pondišerija su otišli 1954, i ostavili za sobom lepe bele zgrade, široke ulice koje se ukrštaju pod pravim uglom, sa imenima kao što su Rue de la Marine i Rue Saint-Louis, i kepije na glavama policajaca. Sedeo sam u Indijskom kafetu u Nehruovoj ulici. To je jedna velika prostorija sa zelenim zidovima i visokom tavanicom. Ventilatori vam zuje iznad glave da bi mešali topli, vlažni vazduh. Lokal je prepun istovetnih četvrtastih stolova, i uz svaki su četiri stolice. Sedate gde ima mesta, bez obzira na to ko već sedi za stolom. Kafa je dobra, a služe i prženice. Razgovori se lako započinju. I tako sam uskoro razgovarao sa jednim živahnim bistrookim starcem sa gustom, potpuno sedom kosom. Potvrdio sam mu da je u Kanadi hladno i da se zaista u nekim delovima zemlje govori francuski i da mi se dopada Indija i tako dalje – uobičajeno

ćaskanje između srdačnih, radoznalih Indijaca i stranaca koji putuju po Indiji. Kada je čuo čime se bavim, malčice je raširio oči i klimnuo glavom. Došlo je vreme da krenem. Digao sam ruku, da pozovem konobara i platim račun.

Onda je starac rekao: „Imam jednu priču zbog koje ćete početi da verujete u boga.“

Spustio sam ruku. Ipak, bio sam sumnjičav. Da mi to ne kuca na vrata neki Jehovin svedok? „Da li se ta vaša priča odvija pre dve hiljade godina, u jednom zabačenom kutku Rimskog carstva?“, upitao sam.

„Ne.“

Da nije neki muslimanski propovednik? „Da li se odvija u Arabiji, u sedmom veku?“

„Ne, ne. Počinje baš ovde u Pondišeriju, pre samo nekoliko godina, i završava se, baš mi je drago što ću vam reći, u zemlji iz koje vi dolazite.“

„I zbog te priče ću početi da verujem u boga?“

„Da.“

„To je velik izazov.“

„Siguran sam da neće biti prevelik.“

Stigao je konobar. Na tren sam oklevao. Naručio sam dve kafe. Predstavili smo se jedan drugome. On se zvao Frensis Adirubasami. „Ispričajte mi tu vašu priču“, rekao sam.

„Morate pažljivo da slušate“, odgovorio je on.

„Hoću.“ Izvadio sam olovku i beležnicu.

„Recite mi, jeste li bili u ovdašnjoj botaničkoj bašti?“, upitao je.

„Baš juče.“

„Jeste li primetili šine za vozić?“

„Jesam.“

„Nedeljom taj vozić još ide, da se deca zabavljaju. Ali nekada je išao svakog dana, na pola sata. Jeste li primetili imena stanica?“

„Jedna se zove Rozvil. Odmah pored ružičnjaka.“

„Tako je. A druga?“

„Ne sećam se.“

„Neko je sklonio znak. Druga stanica se nekada zvala Zoograd. Vozić je imao dve stanice: Rozvil i Zoograd. Nekada je u Botaničkoj bašti Pondišerija postojao zoološki vrt.“

Nastavio je. Ja sam hvatao beleške, elemente priče. „Morate da razgovarate sa njim“, rekao je o glavnom liku. „Ja ga veoma, veoma dobro poznajem. Sada je odrastao čovek. Morate ga pitati sve što poželite.“

Kasnije, u Torontu, među devet stubaca Patela u telefonskom imeniku, uspeo sam da ga nađem, glavnog junaka svog romana. Srce mi je snažno zalupalo kada sam okrenuo njegov broj. U glasu koji se javio čulo se indijsko pevuckanje, blago ali primetno, kao miris tamjana u vazduhu. „To je bilo veoma davno“, rekao je. A ipak je pristao da se sretnemo. Posle smo se sreli mnogo puta. Pokazao mi je dnevnik koji je vodio tokom tih događaja. Pokazao mi je požutele isečke iz novina zbog kojih je nakratko bio slavan. Ispričao mi je svoju priču. Ja sam sve vreme hvatao beleške. Gotovo godinu dana kasnije, posle priličnih teškoća, stigli su mi traka i izveštaj iz Ministarstva za saobraćaj Japana. Dok sam slušao tu traku, složio sam se sa gospodinom Adirubasamijem da je ovo, zaista, priča zbog koje čovek može početi da veruje u boga.

Delovalo mi je prirodno da priču gospodina Patela treba ispričati uglavnom u prvom licu, njegovim glasom, viđenu njegovim očima. Međutim, sve netačnosti i greške su moje.

Treba da zahvalim određenim osobama. Očigledno, najveći sam dužnik gospodinu Patelu. Moja zahvalnost njemu beskrajna je kao Tih okean i nadam se da ga moje pričanje njegove priče neće razočarati. Treba da zahvalim i gospodinu Adirubasamiju zato što mi je tu priču prvi spomenuo, a

takođe sam zahvalan i trojici službenika, koji predstavljaju oličenje profesionalizma: gospodinu Kazuhiku Odi, iz ambasade Japana u Otavi; gospodinu Hirošiju Vatanabeu, iz broskog preduzeća Oika; i, posebno, sada penzionisanom gospodinu Tomohiru Okamotu, iz japanskog ministarstva saobraćaja. Što se iskre života tiče, dugujem je gospodinu Moasiru Sklijaru. Na kraju, želeo bih da izrazim svoju iskrenu zahvalnost toj velikoj instituciji, Kanadskom umetničkom veću, bez čijeg granta ne bih mogao da sastavim ovu priču koja nema nikakve veze sa Portugalijom 1939. Ako mi građani ne pružamo podršku našim umetnicima, onda žrtvujemo svoju maštu na oltaru grube realnosti i na kraju ne verujemo ni u šta i sanjamo bezvredne snove.

PRVI DEO

TORONTO I
PONDIŠERI

Prvo poglavlje

ZBOG PREŽIVLJENIH PATNJI postao sam tužan i sumoran.

Studiranje i smirena, pažljiva posvećenost religiji polako su me vratili u život. Nastavio sam da vršim verske obrede, koji su nekima delovali čudno. Posle godinu dana srednje škole, upisao sam se na Univerzitet u Torontu i opredelio se da diplomiram iz dve oblasti. To su bile verske studije i zoologija. Moja teza iz četvrte godine verskih studija bavila se izvesnim aspektima kosmogonijske teorije Isaka Lurije, velikog kabaliste iz šesnaestog veka iz Safeda. Moja zoološka teza bila je funkcionalna analiza štitne žlezde troprstog lenjivca. Za lenjivca sam se odlučio zato što je njegovo držanje – mirno, tiho i introspektivno – nečim umirivalo moju rastrojenu ličnost.

Postoje dvoprsti lenjivci i troprsti lenjivci, i razlikuju se po prednjim šapama, pošto na zadnjim šapama svi lenjivci imaju tri prsta. Jednog leta sam imao izuzetnu sreću da proučavam troprstog lenjivca u njegovom prirodnom okruženju, u ekvatorijalnim džunglama Brazila. To je izuzetno zanimljivo

stvorenje. Njegova jedina istinska osobina je ravnodušnost. Dnevno, u proseku, spava ili se odmara dvadeset časova. Naš tim je ispitao navike spavanja pet divljih troprstih lenjivaca tako što im je na glave stavio, u rano več, pošto su zaspali, jarkocrvene plastične posude pune vode. Našli smo ih na istom mestu kasno sledećeg jutra, a voda u posudama vrvela je od insekata. Lenjivac je najužurbaniji predveče, ali reč užurban ovde koristim zaista u najrelativnijem smislu. Kreće se po grani drveta, na svoj osobeni način – naopačke, brzinom od približno 400 metara na sat. Na zemlji puzi do susednog drveta brzinom od 250 metara na sat, kada je motivisan, što je 440 puta sporije od motivisanog geparda. Nemotivisan, na sat prelazi četiri ili pet metara.

Toprsti lenjivac ne zna mnogo toga o spoljašnjem svetu. Bibi je 1926. na skali od 2 do 10, gde 2 predstavlja izuzetnu neosetljivost a 10 izuzetnu izoštrenost, čula ukusa, dodira, vida i sluha lenjivca ocenio sa 2, a čulo mirisa sa 3. Ako u divljini naidete na usnulog troprstog lenjivca, dovoljno je da ga dva ili tri puta gurnete da ga probudite; onda će pospano pogledati u svim pravcima sem ka vama. Nije jasno zašto se osvrće, pošto lenjivac sve vidi mutno, kao gospodin Magu. Što se sluha tiče, lenjivac nije baš sasvim gluv, već je pre nezainteresovan za zvuke. Bibi je opisao kako pucanj iz pištolja pored lenjivca koji spava ili se hrani izaziva veoma slabe reakcije. A ne treba precenjivati ni malčice bolje čulo njuha lenjivca. Navodno mogu da nanjuše i izbegnu natrule grane, ali je Bulok (1968) pisao kako lenjivci „često“ padaju na zemlju držeći se za trule grane.

Verovatno se pitate: pa kako onda opstaje?

Baš zato što je toliko trom. Ta pospanost i lenjost štite ga od opasnosti, i zato ga ne primećuju jaguari, oceloti, orlovi harpije i anakonde. U krznu lenjivca krije se alga koja je

tokom suve sezone smeđa a tokom kišne zelena, tako da se on stapa sa okolnom mahovinom i rastinjem i izgleda kao gnezdo belih mrava ili veverica ili prosto kao deo drveta.

Toprsti lenjivac živi mirnim, vegetarijanskim životom u savršenom skladu sa svojim okruženjem. „Na usnama mu je večito dobroćudni osmeh“, pisao je Tirlar (1966). Taj osmeh sam video sopstvenim očima. Nisam sklon da na životinje projektujem ljudske osobine i emocije, ali tokom tog meseca provedenog u Brazilu, mnogo puta sam, dok sam posmatrao lenjivce na počinku, osetio da sam u prisustvu naopačke okrenutih jogija utonulih u duboku meditaciju, mudrih bića u čiji bogati i maštoviti unutrašnji život ne mogu prodreti moja naučna ispitivanja.

Ponekad bih pomešao oblasti koje sam studirao. Neke kolege sa verskih studija – zbunjeni agnostici koji nisu znali gde je gore a gde dole, ljudi u kandžama razuma, tog alhemičarskog zlata za pametne – podsećale su me na troprstog lenjivca, a toprsti lenjivac, taj divni primer čuda života, podsećao me je na boga.

Nikada nisam imao problema sa kolegama naučnicima. Naučnici su društvo srdačno, ateističko, marljivo i sklono pivu, a misli su im, kada nisu zaokupljene naukom, zaokupljene šahom i bejzbolom.

Bio sam veoma dobar student, ako sâm smem to da kažem. Na koledžu Sent Majkl četiri puta su me uzastopno birali za studenta godine. Na katedri za zoologiju dobio sam sve moguće studentske nagrade. Ako nisam dobio nijednu na katedri za verske studije, to je prosto zato što na toj katedri ne postoje studentske nagrade (nagrade za verske studije ne nalaze se u rukama smrtnika, to svi znamo). Dobio bih i akademsku medalju generalnog guvernera, najveću studentsku nagradu na Univerzitetu u Torontu, koju su u prošlosti

dobijali neki od najstaknutijih Kanađana, da nije bilo jednog rumenog momka koji jede govedinu i ima vrat kao deblo drveta i nepodnošljivo vedru narav.

Uvreda me još pomalo peče. Kada ste se u životu mnogo namučili, svaki dodatan bol je i nepodnošljiv i beznačajan. Moj život je kao slika na temu *memento mori* iz evropske umetnosti; kraj mene je uvek nacerena lobanja da me podseti na uzaludnost ljudskih stremljenja. Toj lobanji se rugam. Gledam je i kažem: „Na pogrešnog si se namerila. Ti možda ne veruješ u život, ali ja ne verujem u smrt. Prođi me se!“ Lobanja se kikoće i prilazi bliže, ali me to ne čudi. Razlog zbog kojeg se smrt drži toliko blizu života nije biološka nužnost – već zavist. Život je toliko divan da se smrt zaljubila u njega; to je ljubomorna, posesivna ljubav koja grabi šta može. Ali život lako preskače ništavilo smrti, i gubi tek ponešto, nevažno, a tama je samo prolazna senka oblaka. Rumeni momak je takođe dobio prednost i kod komiteta za Roudsovu stipendiju. Ja ga volim i nadam se da će na Oksfordu doživeti bogata iskustva. Ako me Lakšmi, boginja bogatstva, jednog dana obaspe svojim štedrim darovima, Oksford je peti na spisku gradova koje bih želeo da posetim u životu, posle Meke, Varanasija, Jerusalima i Pariza.

O svom radnom životu nemam da kažem ništa – sem da je kravata omča i da će, bez obzira na to što je okrenuta naopačke, zadaviti čoveka ako nije pažljiv.

Volim Kanadu. Nedostaju mi vrućina Indije, hrana, kućni gušteri na zidovima, mjuzikli na bioskopskim platnima, krave što lutaju ulicama, graktanje gavranova, pa čak i večite priče o kriketu, ali volim Kanadu. To je velika zemlja, previše hladna za sopstveno dobro i u njoj žive saosećajni, inteligentni ljudi sa ružnim frizurama. U svakom slučaju, u Pondišeri ne mogu da se vratim, jer me tamo više ništa ne čeka.

Ričard Parker je ostao sa mnom. Nikada ga nisam zaboravio. Smem li da kažem da mi nedostaje? Smem. Nedostaje mi. Još ga vidim u snovima. Ti snovi su zapravo uglavnom noćne more, ali noćne more osenčene ljubavlju. Čudno je ljudsko srce. I dalje ne shvatam kako je mogao da me tek tako napusti, bez zbogom, da se nijednom čak i ne osvrne. Taj bol je poput sekire koja mi cepa srce.

Doktori i bolničarke u bolnici u Meksiku bili su prema meni neverovatno pažljivi. A i pacijenti. Žrtve raka i saobraćajnih nesreća, kada su čuli moju priču, dohramali su i dovukli se da me vide, zajedno sa svojim najbližima, mada niko od njih nije govorio engleski a ja nisam govorio španski. Osmehivali su mi se, hvatali me za ruku, tapšali me po glavi, ostavljali mi na krevetu hranu i odeću kao darove. Izazivali su kod mene neobuzdane napade smeha i suza.

Posle nekoliko dana mogao sam da stojim, pa čak i da načinim dva-tri koraka, uprkos mučnini, vrtoglavici i opštoj slabosti. Analize krvi su pokazale da sam anemičan, da mi je nivo natrijuma veoma visok a nivo kalijuma nizak. Moje telo je zadržavalo tečnost i noge su mi užasno otekle. Izgledao sam kao da sam nasaden na par slonovskih nogu. Mokraća mi je bila tamnožuta, gotovo smeđa. Posle jedno nedelju dana, mogao sam koliko-toliko normalno da hodam i da obujem cipele, ako ne vežem pertle. Koža mi je zacelila, mada još imam ožiljke na ramenima i leđima.

Kada sam prvi put odvrnuo slavinu, njen bučni, bahati, preobilni mlaz bio je takav šok da sam počeo da pričam nekakve besmislice, pa su me noge izdale i srušio sam se u ruke bolničarke. Prvi put kada sam išao u indijski restoran u Kanadi, jeo sam prstima. Konobar me je kritički osmotrio i rekao: „Tek si stigao, je li?“ Prebledeo sam. Moji prsti, koji su do malopre bili kvržice za ukus što uživaju u hrani malo

pre usta, postali su prljavi pod njegovim pogledom. Ukipili su se kao lopovi uhvaćeni na delu. Nisam se usuđivao da ih liznem. On nije imao pojma koliko su me duboko povredile te reči. Bile su kao ekseri zakucani u moje meso. Uzeo sam nož i viljušku. Gotovo nikada ranije nisam koristio takve instrumente. Ruke su mi drhtale. Sambar više nije bio ukusan.

Drugo poglavlje

ON ŽIVI U Skarborou. Sitan je, onizak čovek, ne viši od sto šezdeset pet centimetara. Tamna kosa, tamne oči. Kosa proseda kod slepoočnica. Nema više od četrdeset godina. Prijatan ten boje kafe. Blago je jesenje vreme, a ipak kada ide na večeru oblači debelu zimsku jaknu s kapuljačom obrubljenom krznom. Izražajno lice. Govori brzo a šake mu lete. Nema praznih priča. Nastavlja.

Treće poglavlje

IME SAM DOBIO po bazenu. Vrlo neobično, s obzirom na to da moji roditelji nikada nisu zavoleli vodu. Jedan od najranijih poslovnih kontakata mog oca bio je Frensis Adirubasami. Postao je dobar porodični prijatelj. Ja sam ga zvao Mamadži, pošto je *mama* tamilska reč za čiku, a *-dži* sufiks koji u Indiji označava poštovanje i naklonost. Mamadži je u mladosti, davno pre mog rođenja, bio prvak u plivanju, šampion čitave južne Indije. A celog života je i izgledao kao plivač. Moj brat Ravi rekao mi je jednom da kada se Mamadži rodio, nije želeo da prestane da diše vodu, pa ga je doktor, da bi mu spasao život, uzeo za noge i zavrteo ga iznad glave.

„I to je upalilo!“, rekao je Ravi, i sam žustro vrteći rukom iznad glave. „Iskašljao je vodu i počeo da diše vazduh, ali su mu se tako sve meso i krv nagomilali u gornjem delu tela. Zato su mu grudi toliko široke a noge tako mršave.“ Poverovao sam mu. (Ravi je umeo nemilosrdno da me zavilava. Prvi put kada je Mamadžija nazvao „Gospodin Riba“ meni u lice, ostavio sam mu koru od banane u krevetu.) Čak i pošto

je prevaleo šezdesetu, kada se malo pogrbio, a čitav život postporodajne gravitacije počeo da mu vuče meso naniže, Mamadži je svakog jutra plivao trideset dužina u bazenu ašrama Aurobindo.

Pokušao je da nauči moje roditelje da plivaju, ali je uspeo da ih nagovori samo da na plaži uđu u vodu do kolena i da prave smešne kružne pokrete rukama, zbog kojih su, ako su vežbali prsno, izgledali kao da se probijaju kroz džunglu, da razgrću visoku travu pred sobom, ili ako su probali kraul, kao da trče nizbrdo i mlataraju rukama da ne bi pali. Ravi je bio jednako nezainteresovan.

Mamadži je morao da sačeka moj izlazak na scenu da bi našao spremnog sledbenika. Na dan kada sam stasao za plivanje, što je po Mamadžijevim rečima, a na očaj moje majke, bio dan kada sam napunio sedam godina, odveo me je dole na plažu, raširio ruke ka moru i rekao: „Ovo ti darujem.“

„I onda te je zamalo udavio“, tvrdila je majka.

Ostao sam veran svom vodenom guruu. Pod njegovim budnim okom ležao sam na plaži, mlatarao nogama i grebao pesak rukama, okrećući glavu sa svakim zamahom, da bih disao. Sigurno sam izgledao kao usporeni snimak razmaženog deteta obuzetog napadom besa. U vodi, dok me je on držao na površini, svojski sam se trudio da plivam. Bilo je mnogo teže nego na suvom. Mamadži je međutim bio strpljiv i stalno me je ohrabrivao. Kada je procenio da sam dovoljno napredovao, odbacili smo smeh i viku, trčanje i prskanje, plavozelene talase i penušave krete pa smo krenuli ka preciznom pravougaoniku i formalnoj ravnini (i plaćenim kartama) bazena u ašramu.

Tamo sam išao sa njim triput nedeljno čitavog svog detinjstva. Bio je to ranojutarnji ritual ponedeljkom, sredom i petkom, mehanički redovan kao dobri zamasi kroula. Živo

pamtim kako se taj dostojanstveni starac skidao pored mene, kako se njegovo telo polako pojavljivalo dok je uredno odlagao odevne predmete, i kako je na kraju pristojnost čuvao tako što bi se malo okrenuo u stranu i obukao čudesne uvozne kupaće gaće. Ispravio bi se, i bio bi spreman. Jednostavnost je bila epska. Časovi plivanja, koji su se s vremenom pretvorili u treninge plivanja, bili su naporni, ali je postojalo i duboko zadovoljstvo što je svaki sledeći zamah lakši i brži, sve iznova, gotovo do hipnoze, dok se voda iz topljenog olova pretvara u tečno svetlo.

Sâm sam se krišom i radosno vraćao moru, primamljen silinom talasa koji su se obrušavali i grabili me, nežnim lasom hvatali malog Indusa koji jedva čeka da im se prepusti.

Mamadžiju sam za jedan rođendan, meni je tad bilo recimo trinaest godina, poklonio dve dužine pristojnog leptira. Završio sam toliko iscrpen da sam jedva uspeo da mu mahnem.

Sem samog plivanja bile su tu i priče o plivanju. Te priče je otac voleo. Što se žešće opirao samom plivanju, to mu je ono postajalo zanimljivije. Uz ta plivačka predanja odmarao se od svojih svakodnevnih, radnih priča o upravljanju zoološkim vrtom. Mnogo je lakše upravljati vodom u kojoj nema nilskog konja.

Mamadži je zahvaljujući kolonijalnoj upravi dve godine studirao u Parizu. Tamo je proveo najlepše dane u životu. To je bilo početkom tridesetih godina prošlog veka, kada su Francuzi još pokušavali da u Pondišeri uvedu galski duh baš kao što su Britanci pokušavali da uvedu britanski duh u ostatak Indije. Ne sećam se tačno šta je Mamadži studirao. Pretpostavljam nekakvu ekonomiju. Bio je veliki pripovedač, ali nikad nije govorio o svojim studijama, niti o Ajfelovoj kuli, Luvru ili bistroima na Šanzelizeu. Sve njegove priče imale su veze sa bazenima i plivačkim takmičenjima. Na primer, bio je tu

Pisin Delinji, najstariji gradski bazen, otvoren još 1796, zapravo barža privezana kod Ke d'Orsea, i poprište plivačkih takmičenja na olimpijskim igrama 1900. Međutim, Međunarodni plivački savez nije priznao nijedno ostvareno vreme, zato što je bazen bio šest metara predugačak. Voda u njemu poticala je pravo iz Sene, nefiltrirana i negrejana. „Bilo je hladno i prljavo“, rekao je Mamadži. „Pošto bi protekla kroz čitav Pariz, voda je već bila gadna. Onda bi se ljudi u bazenu postarali da postane potpuno odvratna.“ Konspirativnim šapatom pričao nam je kako Francuzi imaju veoma niske standarde za ličnu higijenu, i te tvrdnje potkrepljivao šokantnim primerima. „I Delinji je bio loš, ali Ben Roajal, još jedan nužnik na Seni, bio je još gori. U Delinjiju su bar vadili crknute ribe.“ Svejedno, olimpijski bazen je olimpijski bazen, dodirnula ga je večna slava. Bez obzira na to što je Delinji bio kanalizacija, Mamadži je o njemu uvek pripovedao uz osmeh.

Međutim bolji su bili Pisin Šato Landon, Pisin Ruve ili Pisin di Bulevar de la gar. Ti zatvoreni bazeni radili su tokom čitave godine, a vodom su se snabdevali od kondenzacije parnih mašina iz obližnjih fabrika, pa je ona zato bila čistija i toplija. Ipak, i dalje su bili pomalo zapušteni a na njima je često vladala gužva. „Po vodi je plutalo toliko pljuvačke i slina da sam mislio da plivam kroz meduze“, smeja se Mamadži.

Bazeni Eber, Ledri Rolan i Bit o Kaje bili su svetli, moderni i prostrani, napajani iz arteskih bunara. Oni su predstavljali merilo kvaliteta gradskih bazena. Zatim je, naravno, postojao i Pisin de Turel, drugi veliki olimpijski bazen u gradu, otvoren za drugu parisku olimpijadu, 1924. A bilo je i još mnogo drugih.

Međutim, u Mamadžijevim očima sve druge bazene zasnijivao je Pisin Molitor. To je bila vodena kruna Pariza i, zapravo, čitavog civilizovanog sveta.

„Bio je to bazen u kome bi i bogovi rado plivali. Molitor je imao najbolji takmičarski klub u Parizu. Postojala su dva bazena, otvoreni i zatvoreni. Oba su bila velika kao omanje more. Zatvoreni bazen je uvek imao dve staze rezervisane za trening. Voda je bila tako čista i bistra da ste s njom mogli da kuvate jutarnju kafu. Drvene kabine za presvlačenje, plave i bele, okruživale su bazen na dva nivoa. Mogli ste da pogledate dole i vidite sve i svakoga. Poslužitelji koji obeležavaju kredom vrata kabine da se vidi da je zauzeta bili su hromi starci, srdačni na jedan prgav način. Nikada nisu dozvoljavali sebi da ih uznemiri nekakva buka ili glupiranje. Iz tuševa je šibala vruća, prijatna voda. Bile su tu parna soba i soba za vežbu. Otvoreni bazen je zimi postajao klizalište. Postojali su bar, menza, veliki prostor za sunčanje, pa čak i dve male plaže sa pravim peskom. Svaka pločica, svaki mesingani i drveni deo sijali su. Bilo je – bilo je...“

Bio je to jedini bazen zbog koga bi Mamadži učutao, pošto bi u pamćenju nastavio da ga preplivava.

Mamadži je pamtio, otac je sanjao.

Tako sam dobio ime, kada sam došao na ovaj svet, poslednji, željno iščekivani član porodice, tri godine posle Ravija: *Pisin Molitor Patel*.

Četvrto poglavlje

NAŠA DOBRA STARA otadžbina bila je republika tek sedam godina kada se uvećala za jednu malu teritoriju. Pondišeri je prvog novembra 1954. stupio u Indijski savez. Zbog te političke promene došlo je i do promena u gradu. Deo zemljišta Pondišerijske botaničke bašte besplatno je ustupljen za uzbudljiv poslovni poduhvat, i – čudo neviđeno – Indija je dobila nov-novcijat zoološki vrt, osmišljen i vođen u skladu sa najsavremenijim, biološki zasnovanim idejama.

Bio je to ogroman zoološki vrt, pružao se na nekoliko hektara, toliko velik da je za obilazak potreban voz, mada se činilo da se smanjuje dok sam ja odrastao, isto kao i voz. Sada je toliko mali da mi staje u glavu. Morate zamisliti mesto gde vladaju vrućina i velika vlažnost vazduha, okupano suncem i jarkim bojama. Cveće neprekidno bukti. Postoji obilje drveća, grmlja i puzavica – sveta smokva, plameno drvo, bombaks, džakaranda, mango, nangka i mnoga druga koja ne biste prepoznali da nema pločica s imenom. Ima i klupa. Na tim klupama vidite ljude kako dremaju, pruženi, ili parove kako